

КОНТРОЛЬ ЯК МЕТОД РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Катерина Дмитрівна ДИМИДЮК,

*здобувач Науково-дослідного
інституту публічного права
<https://orcid.org/0009-0007-9096-4602>*

Зростання ефективності функціонування підприємництва є одним із найважливіших завдань національної економіки, особливо сьогодні, враховуючи фінансово-економічні наслідки війни Росії проти України. Надійним підґрунтям для пришвидшення розвитку підприємницької діяльності в Україні є вдосконалення державної політики у досліджуваній сфері.

Під державною політикою вчені розуміють що «це сукупність цілей і завдань, що практично реалізується державою, і засобів, які використовуються при цьому» [1, с. 157].

Функціонування державної політики відбувається в межах специфічних сфер її діяльності, зокрема, у сфері підприємницької діяльності, що проявляється у обґрунтуванні існуючих проблем у зазначеній царині, розробленні шляхів реалізації такої державної політики. Тож, механізм реалізації державної політики у сфері підприємницької діяльності відбувається із застосуванням різних адміністративно-правових методів. Вчений-адміністративіст Ю. П. Битяк під адміністративно-правовими методами розуміє «способи та прийоми безпосереднього цілеспрямованого впливу виконавчих органів (посадових осіб) згідно закріпленої за ними компетенції, у встановлених межах і в певній формі на підпорядковані їм органи і громадян» [2, с. 163]. Тобто, характерною ознакою адміністративно-правових методів є прямиий вплив на певний регульований об'єкт. Адміністративно-правове забезпечення державної політики у сфері підприємницької діяльності відбувається завдяки впливу суб'єктів державної політики безпосередньо на сам об'єкт підприємницької діяльності, завдяки чому ця політика реалізується.

Держава при регулюванні адміністративно-правових відносин використовує різні методи впливу на об'єкт регулювання, зокрема, до таких методів відносять метод контролю. Будь-яка система має бути контрольованою, адже безконтрольна у своїй діяльності система не призведе до очікуваних результатів. Вказане безпосередньо стосується адміністративно-правового механізму реалізації державної політики у сфері підприємницької діяльності.

Вчені-адміністративісти тлумачать термін «контроль», як один із основних способів для забезпечення дисципліни та законності у державному управлінні. [3, с. 158]. С. В. Ківалов при цьому визначає контроль суб'єктів публічної адміністрації, як діяльність, «яку спрямовано на своєчасне виявлення та ліквідацію факторів, що заважають ефективному здійсненню функцій держави та місцевого самоврядування».

З точки зору вченого, метою здійснення контролю з боку держави, зокрема є: «виявлення і припинення фактів порушень чинного законодавства, встановлення причин та умов, що сприяють їх вчиненню; порівняння досягнутих результатів з попередніми та очікуваними; недопущення нових порушень і шкідливих наслідків» [4, с. 3-4]. У теоретико-правових джерелах поняття “контроль” розглядається також у широкому аспекті. Так, В. Б. Авер'янов тлумачить контроль, як «сукупність політичних, економічних та ідеологічних процесів і методів, яким належить забезпечити стабільність суспільства та державного ладу, дотримання соціального порядку, вплив на масову та індивідуальну свідомість, тобто соціальний контроль» [5, с. 47].

Загалом система державного контролю у сфері підприємницької діяльності сьогодні перебуває на стадії її становлення. Виділяють три основні елементи державного контролю: 1) перевірка виконання закону, нормативного або індивідуального припису (перевіряється вся діяльність підконтрольних органів і їх особового складу); 2) перевірка засобів і шляхів виконання закону та іншого правового припису (оцінюються способи і методи, за допомогою яких досягнуто результату); 3) «оцінка контролюючим суб'єктом положення за підсумками перевірки та застосування заходів щодо усунення виявлених недоліків» [6, с. 69–70].

Отже, як метод реалізації державної політики у сфері підприємницької діяльності, контроль являє собою певний нормативний механізм здійснення дій контролюючого характеру з боку уповноважених органів державної влади, який виявляється в наступному: а) оцінці законності регуляторних актів, окремі положення якого мають здійснювати, зокрема, коригувальний вплив на суб'єктів підприємницької діяльності; б) контролі за діяльністю центральних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику, зокрема, у сфері підприємництва, з боку ключового органу виконавчої влади, який цю державну політику формує.

Враховуючи те, що підприємництво є особливим видом господарської діяльності [7], регламентація здійснення контрольної процедури реалізації державної політики у сфері підприємницької діяльності відбувається у відповідності до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [8]. Крім того, у відповідних нормативних актах йдеться про заходи контролю, що здійснюються визначеними органами державної влади у сфері підприємницької діяльності, як-то: податковий контроль; митний контроль; державний контроль у сфері стандартизації тощо. Отже, сьогодні державний контроль у сфері підприємницької діяльності регламентується цілою низкою законодавчих актів у цій сфері, що часто не узгоджуються із нормами Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [8]. Окрім зазначеної проблеми, при реалізації державної політики у сфері підприємницької діяльності застосування методу контролю має такі недоліки, зокрема: дублювання повноважень різни контролюючих органів у досліджуваній сфері; «відсутність системи проведення оцінки ефективності державного контролю (нагляду)» [9]; відсутність дієвого механізму притягнення до відповідальності осіб, які відповідають за контролюючу процедуру при

реалізації державної політики у сфері підприємницької діяльності; недосконалість контрольно-адміністративної процедури тощо.

Вбачається, що розв'язання зазначених проблем є дуже важливим для правореалізації у досліджуваній царині. Тому вважаємо, що можливим способом їх вирішення є наступне: 1) лібералізація та систематизація законодавства, що регламентує діяльність державних контролюючих органів державної влади у сфері підприємницької діяльності; 2) вдосконалення контрольно-адміністративної процедури, шляхом, зокрема, унормування її проведення, зокрема, нормативно має бути врегульовано: а) підстави і сутність проведення контрольної процедури; б) суб'єктів проведення відповідної процедури і їх повноваження; в) форми і методи здійснення контрольної процедури; г) права та обов'язки підконтрольних суб'єктів; д) юридична відповідальність у визначеній сфері.

Принагідно, чітке регламентування функцій контролю, упорядкування, а також усунення їх дублювання; переорієнтація з державного контролю на вжиття превентивних заходів для зменшення випадків порушення законодавства у сфері підприємницької діяльності; оптимізація кількості перевірок різних видів підприємницької діяльності; звуження необмеженого кола повноважень державних контролюючих органів; скорочення великої кількості перевірок суб'єктів підприємницької діяльності, – також є важливими кроками, що дозволять покращити в країні клімат для розвитку підприємництва.

Список використаних джерел:

1. Державне управління в Україні: організаційно-правові засади : навч. посіб.: Н. Р. Нижник, С. Д. Дубенко, В. І. Мельниченко та ін. / за заг. ред. проф. Н. Р. Нижник. К. : Вид-во УАДУ, 2002. 164 с.
2. Адміністративное право Украины : учебник: Ю. П. Битяк, В. В. Богуцкий, В. Н. Гаращук и др. / под ред. Ю. П. Битяка. Харьков : Право, 2003. 576 с.
3. Адміністративне право: навч. пос.: Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін. / за заг. ред. В. М. Гаращука. Харків : Право, 2017. 174 с.
4. Ківалов С. В. Контроль як напрям діяльності суб'єктів публічної адміністрації. *Правове життя сучасної України* : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.). Одеса: Гельветика, 2020. Т. 2. С. 3 - 6.
5. Авер'янов В. Б. Демократичні засади державного управління та адміністративне право. К.: Юрид. думка. 496 с.
6. Пухтинський М. Становлення механізму адміністративного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування відповідно до європейських стандартів. *Вісник АПСВТ*. 2018. № 1. С. 68 - 71.
7. Господарський кодекс України: Кодекс; Закон від 16.01.2003 № 436-IV. *Голос України* від 14.03.2003 № 49.
8. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»: Закон від 05.04.2007 № 877-V. *Офіційний вісник України* від 25.06.2007 № 44, стор. 12, стаття 1771.
9. Про схвалення Стратегії реформування системи державного нагляду (контролю): розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2017 № 1020-р. *Урядовий кур'єр* від 13.02.2018 № 30.